

ENVANTER İŞLEMLERİ (Temel Muhasebe Bilgileri)

Dr.Hasan Yalçın, YMM, E.Hesap Uzmanı

Muhasebenin dönemsellik kavramı gereği işletmenin sürekliliği kavramı uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün, belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak saptanması gerekmektedir. Bu dönemlere **muhasebe dönemi** denir. Finansal **muhasebe uygulaması ve vergilendirme açısından muhasebe dönemi bir takvim yılı -12 aydır**. Gelir ve giderlerin tahakkuk esasına göre muhasebeleştirilmesi, hasılat, gelir ve kârların aynı döneme ait maliyet, gider ve zararlarla karşılaştırılması bu dönemsellik kavramının gereğidir.

Bir takvim yılı olarak belirlenen muhasebe hesap döneminde dönem sonu takvim yılının son günü yani 31 Aralık'tır. Bu güne **bilanço günü** denmektedir. Vergilendirme açısından bazı mükellefler yaptıkları işin özelliği gereği kendilerine özel hesap dönemi belirlenmesi talep edebilir. Maliye Bakanlığı Vergi Usul Kanunu'nun 174'nci maddesine dayanarak bu mükelleflere özel hesap dönemi tayin edebilir.

Her hesap dönemi sonunda işletmenin faaliyetlerinin durduğu ve yeniden başladığı kabul edilir. Bu süreçte

işletmelerin bu dönemde yaratmış olduğu kar ve zarar tespit edilir. **Dönem başındaki özsermaye ile dönem sonu özsermaye arasındaki fark işletmenin o dönemde yaratmış olduğu kar ve zararı yansıtır.**

Dönem içinde ticari işlemlerin tamamı muhasebeleştirildikten sonra dönem sonunda işletmenin yaratmış olduğu kar zararın tespit edilebilmesi ve mali tabloların hazırlanması için bazı işlemlerin yapılması gerekmektedir. Bu işlemlerin tamamına muhasebe de dönem sonu işlemleri veya **envanter** işlemleri denir.



Dönem sonu işlemlerinin yapılmasının temel nedeni bilanço gününde işletme varlıklarının ve kaynaklarının gerçek durumunun tespit edilmesidir. İşletmenin

genel geçici mizanında yer alan kalemlerin gözden geçirilmesi, düzeltilmesi ve kar ve zarar tespit edebilecek duruma getirilmesi gerekmektedir.

Envanter çalışmaları muhasebe dışı envanter çalışması ve muhasebe içi envanter çalışması olarak ikiye ayrılır. Muhasebe dışı envanter çalışmasında işletmenin varlıkları, alacakları ve borçları sayılır, ölçülür tartılır, değerlemeye tabi tutulur ve listelenir. Vergi Usul Kanunu'nun 186'ncı maddesinde envanter çıkartmak bilanço günündeki mevcutları, alacakları ve borçları saymak, ölçmek, tartmak ve değerlemek suretiyle kesin bir şekilde ve müfredatlı olarak tespit etmek olarak tanımlanmıştır. Yine aynı madde de, ticari teamüle göre tartılması, sayılması ve ölçülmesi mutlak olmayan malların değerleri tahminen tespit olunacağı hüküm altına alınmıştır.

Muhasebe dışı envanter işlemlerinde işletmenin kayıtları ile gerçek durumun karşılaştırılması yapılır. Arada fark varsa bunlar tespit edilir. Envanter çalışması sonucu bulunan taşınmazların, alacakların, borçların, nakit para tutarının ve varlıklar ile borçların değerlerinin hepsi teker teker envanter defterine kayıt edilir. Muhasebe dışı envanter çalışmaları sonucunda tespit edilen tutarlar esas alınarak dönem sonu muhasebe kayıtları yapılır. Bu kayıtlar **envanter kayıtları** olarak da adlandırılır.

Muhasebe içi envanter işlemleri, muhasebe dışı envanter çalışmasının kayıt aşamasıdır. Muhasebe dışı envanter sonucu bulunan sonuçlar kayıtlara yansıtılır. Hatalar varsa düzeltilir, eksik varsa tamamlanır, gerekli ayarlamalar yapılır ve bu düzeltmelerden sonra gelir gider hesapları kar zarar hesaplarına aktarılarak ilgili döneme ilişkin faaliyet sonucu tespit edilir. Yapılan bu kayıtlar özetle, varlıkların eksik ve fazlalıklarının kayıta alınmasını, değer düşüklüklerinin

ve karşılıkların, alacak ve borç senetleri için reeskont hesaplamalarının, amortisman hesaplamalarının, döviz ve dövize endekli işlemlerin değerlemesinin, gelir ve gider tahakkuklarının kayıta alınmasını içermektedir.

Ayrıca gelecek dönemleri ilgilendiren gelir ve giderlerin ayrıştırılması da bu dönemde yapılmaktadır. Tespit edilen durumlar ve bu durumlara göre yapılan bu kayıtlardan sonra işletmenin genel kesin mizanı düzenlenir. Genel kesin mizandan hareketle de işletmenin mali tabloları hazırlanır.



Genel kesin mizanın bakiyeleri bilançoğu oluşturur. Mizanın borç kalanı veren hesapları bilançonun aktifinde, alacak kalanı veren hesaplar ise pasifinde yer alır. Bazı hesaplar aktif ve pasifi düzenleyici hesaplardır. Alacak kalanı veren aktifi düzenleyici hesaplar aktifte yer alırken, borç kalanı veren pasifi düzenleyici hesaplar pasifte yer alır. Bu hesaplara şüpheli alacak karşılığı, verilen çekler, amortismanlar örnek olarak verilebilir. Aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar aktif ve pasifte (-) olarak gösterilir.

Vergi Kanunlarında ve Türk Ticaret Kanununda işletme varlıklarının değerlemesi farklı esaslar dikkate alınarak tespit edilir. Bu nedenle vergi matrahının tespit edilmesi için Vergi Usul Kanunu'nda yer alan değerlendirme esaslarına göre

düzenlenen mali bilanço ile Türk Ticaret Kanunu'na göre düzenlenen ticari bilanço arasında farklılıklar oluşur.

Hesap dönemi sonunda envanter işlemlerinin yapılmasından sonra düzenlenen işletmenin kesin mizanını oluşturur ve işletmenin mali tablolarının hazırlanmasına esas alınan mizanda budur.

